

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

Метрологія

**ТАВРА ПОВІРОЧНІ
ТА КАЛІБРУВАЛЬНІ**

**Правила виготовлення,
застосування і зберігання**

ДСТУ 3968–2000

Видання офіційне

БЗ № 9–99/90

**Київ
ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ
2000**

ДСТУ 3968–2000

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

Метрологія

ТАВРА ПОВІРОЧНІ ТА КАЛІБРУВАЛЬНІ

Правила виготовлення,
застосування і зберігання

Видання офіційне

Київ
ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ
2000

ПЕРЕДМОВА

- 1 РОЗРОБЛЕНО І ВНЕСЕНО Харківським державним науково-дослідним інститутом метрології (ХДНДІМ) Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України
- 2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ наказом Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 2 червня 2000 р. № 345
- 3 НА ЗАМІНУ КНД 50-032-94
- 4 РОЗРОБНИКИ: **О. Батраков, Л. Коваленко**

ЗМІСТ

	с.
1 Галузь використання	1
2 Загальні положення	1
3 Розроблення і виготовлення повірочних та калібрувальних тавр	3
4 Забезпечення повірочними та калібрувальними таврами	3
5 Зберігання, облік і застосування повірочних та калібрувальних тавр	4
6 Гасіння повірочних та калібрувальних тавр	4
Додаток А Перелік шифрів метрологічних центрів та територіальних органів	5
Додаток Б Рисунки повірочних та калібрувальних тавр України	7
Додаток В Рисунки тавр-гасників	10

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

МЕТРОЛОГІЯ

ТАВРА ПОВІРОЧНІ ТА КАЛІБРУВАЛЬНІ

Правила виготовлення, застосування і зберігання

МЕТРОЛОГІЯ

КЛЕЙМА ПОВЕРИТЕЛЬНЫЕ И КАЛИБРОВОЧНЫЕ

Правила изготовления, применения и хранения

METROLOGY

VERIFICATION AND CALIBRATION MARKS

The rules of making, using and storing

Чинний від 2001-01-01

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

1.1 Цей стандарт установлює порядок виготовлення, застосування, зберігання і гасіння повірочних та калібрувальних тавр.

1.2 Вимоги цього стандарту є обов'язковими для:

- державних наукових метрологічних центрів (далі — метрологічні центри) та територіальних органів Держстандарту України (далі — територіальні органи);
- метрологічних служб центральних органів виконавчої влади, підприємств та організацій, акредитованих на право проведення повірки засобів вимірювальної техніки (далі — метрологічні служби);
- калібрувальних лабораторій метрологічних служб або інших організаційних структур підприємств та організацій, акредитованих на право проведення калібрування засобів вимірювальної техніки (далі — ЗВТ) для інших підприємств, організацій та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності (далі — калібрувальні лабораторії).

1.3 Правила виготовлення, застосування, зберігання і гасіння повірочних та калібрувальних тавр у Збройних Силах та інших військових формуваннях визначає Міністерство оборони України.

2 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1 Повірочні тавра засвідчують позитивні результати повірки ЗВТ.

Калібрувальні тавра засвідчують позитивні результати калібрування ЗВТ.

Тавра-гасники засвідчують, що дію повірочного чи калібрувального тавра припинено.

2.2 Відбитки повірочних та калібрувальних тавр наносять на ЗВТ, експлуатаційні документи (паспорти, свідоцтва) згідно з документами на методику повірки чи калібрування.

2.3 Повірочні тавра мають право застосовувати лише вчені зберігачі державних та вторинних еталонів метрологічних центрів (далі — вчені зберігачі), державні повірники територіальних органів (далі — державні повірники) та повірники метрологічних служб (далі — повірники).

За кожною особою, що має право використовувати повірочні тавра, закріплюють персональне повірочне тавро, що має індивідуальний знак повірника.

2.4 Повірочні тавра повинні мати:

- круглу форму — для вчених зберігачів та державних повірників (Додаток Б; 1—10);
- трикутну форму — для повірників (Додаток Б.1А—10А).

2.5 Повірочні та калібрувальні тавра залежно від використаних для їхнього виготовлення матеріалів поділяються на:

- металеві (Додаток Б; 1, 2, 5—10; 1А, 2А, 5А—10А; 1К, 2К, 5К—10К);
- каучукові (Додаток Б; 3, 4; 3А, 4А; 3К, 4К);
- паперові самоклеїні тавра-етикетки (далі — тавра-етикетки) (Додаток Б; 11—14; 11А—14А; 11К—14К).

2.6 Повірочне тавро повинно містити:

- основний елемент малого герба України — тризуб;
- дві останні цифри року застосування тавра — для металевих та каучукових тавр;
- рік застосування тавра — для тавр-етикеток;
- шифр організації або підприємства, що здійснюють повірку;
- індивідуальний знак повірника (за потреби).

2.7 Тавро-етикетку слід виготовляти з паперу, який має липкий шар, що не дає змоги знімати тавро-етикетку і повторно наносити його без пошкодження:

- синього кольору — для вчених зберігачів та державних повірників (Додаток Б; 11—14);
- зеленого кольору — для повірників (Додаток Б; 11А—14А);
- жовтого кольору — для працівників калібрувальної лабораторії (Додаток Б; 11К—14К).

2.8 Калібрувальні тавра мають право застосовуватися лише працівниками калібрувальної лабораторії, яким надано право проведення калібрування (далі — працівники калібрувальної лабораторії).

За кожним працівником калібрувальної лабораторії закріплюють персональне калібрувальне тавро з індивідуальним знаком працівника калібрувальної лабораторії.

2.9 Калібрувальне тавро калібрувальної лабораторії повинно містити:

- знак калібрування — «К»;
- шифр калібрувальної лабораторії;
- дві останні цифри року застосування тавра — для металевих та каучукових тавр;
- рік застосування тавра — для тавр-етикеток;
- індивідуальний знак працівника калібрувальної лабораторії (за потреби).

2.10 Калібрувальні тавра для працівників калібрувальної лабораторії повинні мати трикутну форму (Додаток Б; 1К—10К).

2.11 За потреби в полі повірочного та калібрувального тавра може бути нанесено додаткову інформацію (Додаток Б; 4, 5, 10, 12, 14; 4А, 5А, 10А, 12А, 14А; 4К, 5К, 10К, 12К, 14К).

2.12 Повірочні та калібрувальні тавра, призначені для закриття доступу до вузлів регулювання ЗВТ, можуть не мати індивідуального знака повірника (працівника калібрувальної

лабораторії). У цьому випадку на ЗВТ або на експлуатаційні документи додатково наносять відбиток тавра, яке має індивідуальний знак повірника (працівника калібрувальної лабораторії).

2.13 Повірочні та калібрувальні тавра повинні відповідати вимогам технічних умов на певний вид тавра.

2.14 Організаційно-методичне керівництво виготовленням і застосуванням повірочних та калібрувальних тавр здійснює Харківський державний науково-дослідний інститут метрології (ХДНДІМ).

2.15 Шифр метрологічним службам та калібрувальним лабораторіям надається під час їх акредитації.

Для шифрів метрологічних служб та калібрувальних лабораторій використовують літери української абетки.

Перелік шифрів метрологічних центрів та територіальних органів наведені в додатку А.

3 РОЗРОБЛЕННЯ І ВИГОТОВЛЕННЯ ПОВІРОЧНИХ ТА КАЛІБРУВАЛЬНИХ ТАВР

3.1 Рисунки повірочних та калібрувальних тавр наведені в додатку Б, рисунки тавр-гасників наведені в додатку В.

3.2 Конструкторську документацію на повірочні та калібрувальні тавра розробляє ХДНДІМ.

3.3. Повірочні та калібрувальні тавра виготовляє Харківський дослідно-експериментальний завод «Еталон» (далі — виробник) згідно з поданими замовленнями.

3.4 За своєчасне і якісне виготовлення повірочних та калібрувальних тавр відповідає виробник.

3.5 Калібрувальні лабораторії, які проводять калібрування для власних потреб підприємств і організацій, самостійно розробляють та виготовляють калібрувальні тавра.

4 ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВІРОЧНИМИ ТА КАЛІБРУВАЛЬНИМИ ТАВРАМИ

4.1 Метрологічні центри, територіальні органи, метрологічні служби та калібрувальні лабораторії повинні подати замовлення виробнику на виготовлення відповідних тавр не пізніше ніж за 6 місяців до їхнього впровадження.

4.2 Метрологічні служби, що пройшли первинну акредитацію на право проведення повірки та калібрувальні лабораторії, що пройшли первинну акредитацію на право проведення калібрування, подають замовлення на виготовлення повірочних чи калібрувальних тавр не пізніше ніж за місяць до впровадження тавр.

Примітка. При поданні замовлення за 4.1; 4.2 необхідно погодити їх з відповідними територіальними органами Держстандарту України.

4.3 Виробник забезпечує виготовлення та відправлення тавр замовникам згідно із замовленнями:

- щодо 4.1 — за місяць до впровадження тавр;
- щодо 4.2 — за тиждень до впровадження тавр.

4.4 Виготовлення тавр здійснюють на підставі укладених між замовником та виробником договорів.

5 ЗБЕРІГАННЯ, ОБЛІК І ЗАСТОСУВАННЯ ПОВІРОЧНИХ ТА КАЛІБРУВАЛЬНИХ ТАВР

5.1 Зберігання, облік і видавання повірочних тавр у метрологічних центрах, територіальних органах та метрологічних службах і калібрувальних тавр у калібрувальних лабораторіях доручають відповідальній особі, яку призначає керівник відповідного метрологічного центру, територіального органу, метрологічної служби або калібрувальної лабораторії.

5.2 Контроль стану зберігання і застосування повірочних та калібрувальних тавр виконують за допомогою таких заходів:

- залишають контрольний зразок тавр-етикеток;
- зі сталевих тавр знімають по одному відбитку тавра на алюмінієву пластинку;
- із латунних тавр знімають по одному відбитку тавра на цупкий папір;
- із плашок знімають по одному відбитку тавра на пломби, для яких вони призначаються;
- із каучукових тавр знімають по одному відбитку тавра на цупкий папір.

Відбитки та контрольні зразки тавр-етикеток слід зберігати протягом терміну дії тавр.

Метрологічні служби та калібрувальні лабораторії повинні подавати відбитки тавр та контрольні зразки тавр-етикеток до відповідного територіального органу.

5.3 Вчений зберігач, державний повірник, повірник та працівник калібрувальної лабораторії відповідають за зберігання та придатність до роботи тавр, за чіткість відбитків, що наносять на ЗВТ. Персональні повірочні та калібрувальні тавра, що мають індивідуальний знак повірника (працівника калібрувальної лабораторії), не можна передавати іншим особам.

5.4 За зберігання та правильність застосування повірочних тавр відповідають керівники метрологічних центрів, територіальних органів і метрологічних служб, а калібрувальних тавр — керівники калібрувальних лабораторій.

У разі порушення вимог поводження з таврами керівників притягають до відповідальності згідно з чинним законодавством.

5.5 У метрологічних центрах, територіальних органах, метрологічних службах та калібрувальних лабораторіях повинна діяти система перевірки правильності зберігання, видавання та обліку тавр.

6 ГАСІННЯ ПОВІРОЧНИХ ТА КАЛІБРУВАЛЬНИХ ТАВР

6.1 Гасіння повірочних та калібрувальних тавр (знищення рисунка), термін дії яких закінчився, здійснює за централізованим порядком виробник після закінчення року їх застосування.

Користувачі повірочних та калібрувальних тавр повинні повертати тавра, крім тавр-етикеток, виробнику для гасіння до 1 лютого наступного року.

Тавра у формі щоквартальних плашок, сталеві круглі діаметром 1,0 мм (тризуб), а також тавра-гасники слід гасити після їх зношення або пошкодження.

6.2 Виробник призначає комісію з гасіння повірочних та калібрувальних тавр. До складу комісії включають представника ХДНДІМ.

За результатами гасіння складають акт у довільній формі.

6.3 Комісія, яка призначена керівником відповідного метрологічного центру, територіального органу, метрологічної служби або калібрувальної лабораторії, проводить знищення тавр-етикеток, дрібно їх ріжучи.

За результатами знищення складають акт у довільній формі.

ДОДАТОК А
(обов'язковий)

**ПЕРЕЛІК ШИФРІВ
МЕТРОЛОГІЧНИХ ЦЕНТРІВ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ**

Таблиця А.1

Назва метрологічного центру і територіального органу	Шифр метрологічного центру і територіального органу
1 Харківський державний науково-дослідний інститут метрології	М
2 Державний науково-дослідний інститут «Система»	С
3 Білоцерківський ДЦСМС	СН
4 Вінницький ДЦСМС	ПУ
5 Волинський ДЦСМС	ПХ
6 Горлівський ДЦСМС	ПЯ
7 Дніпропетровський ДЦСМС	ПЧ
8 Донецький ДЦСМС	ПЮ
9 Дрогобицький ДЦСМС	РМ
10 Житомирський ДЦСМС	РБ
11 Закарпатський ДЦСМС	РВ
12 Запорізький ДЦСМС	РГ
13 Івано-Франківський ДЦСМС	РД
14 Кіровоградський ДЦСМС	РК
15 Краматорський ДЦСМС	РА
16 Кременчуцький ДЦСМС	РС
17 Криворізький ДЦСМС	ПЄ
18 Кримський ДЦСМС	РЕ
19 Луганський ДЦСМС	РЬ
20 Львівський ДЦСМС	РЛ
21 Маріупольський ДЦСМС	ПЬ
22 Мелітопольський ДЦСМС	СВ
23 Миколаївський ДЦСМС	РН
24 Одеський ДЦСМС	РО
25 Полтавський ДЦСМС	РП
26 Рівненський ДЦСМС	РТ

Закінчення таблиці А.1

Назва метрологічного центру і територіального органу	Шифр метрологічного центру і територіального органу
27 Севастопольський ДЦСМС	РІ
28 Сумський ДЦСМС	РУ
29 Тернопільський ДЦСМС	РХ
30 Український ЦСМ	ПТ
31 Харківський ДЦСМС	Х
32 Херсонський ДЦСМС	РЧ
33 Хмельницький ДЦСМС	РШ
34 Червоноградський ДЦСМС	ТЛ
35 Черкаський ДЦСМС	РЯ
36 Чернігівський ДЦСМС	РЕ
37 Чернівецький ДЦСМС	РЮ

ДОДАТОК Б
(обов'язковий)

РИСУНКИ ПОВІРОЧНИХ ТА КАЛІБРУВАЛЬНИХ ТАВР УКРАЇНИ

Таблиця Б.1

Вид тавра	Для метрологічних центрів і територіальних органів		Для метрологічних служб		Для калібрувальних лабораторій	
	Шифр тавра	Рисунки тавра	Шифр тавра	Рисунки тавра	Шифр тавра	Рисунки тавра
Латунне 15 мм	1		1A		1K	
Латунний трафарет 30 мм *	2		2A		2K	
Каучукове 6 мм	3		3A		3K	
Каучукове квартальне (індивідуальне) 18 мм	4		4A		4K	
Сталеве квартальне 8 мм	5		5A		5K	
* Тавро виготовляється на латунній пластині.						

Продовження таблиці Б.1

Вид тавра	Для метрологічних центрів і територіальних органів		Для метрологічних служб		Для калібрувальних лабораторій	
	Шифр тавра	Рисунки тавра	Шифр тавра	Рисунки тавра	Шифр тавра	Рисунки тавра
Сталеве (індивідуальне) 6 мм	6		6A		6K	
Сталеве 3,5 мм	7		7A		7K	
Сталеве (тризуб) 1 мм	8		8A		8K	
Сталева річна плашка (індивідуальна) 8 мм	9		9A		9K	
Сталева квартальна плашка 8 мм	10		10A		10K	

Закінчення таблиці Б.1

Вид тавра	Для метрологічних центрів і територіальних органів		Для метрологічних служб		Для калібрувальних лабораторій	
	Шифр тавра	Рисунки тавра ¹⁾	Шифр тавра	Рисунки тавра ²⁾	Шифр тавра	Рисунки тавра ³⁾
Паперове тавро-етикетка самоклеїсне	11		11A		11K	
Паперове тавро-етикетка самоклеїсне (квартальне) індивідуальне	12		12A		12K	
Паперове тавро-етикетка самоклеїсне індивідуальне	13		13A		13K	
Паперове тавро-етикетка самоклеїсне (квартальне)	14		14A		14K	
¹⁾ — синій колір тавра-етикетки ²⁾ — зелений колір тавра-етикетки ³⁾ — жовтий колір тавра-етикетки						

ДОДАТОК В
(обов'язковий)

РИСУНКИ ТАВР-ГАСНИКІВ

Таблиця В.1

Вид тавра-гасника	Шифр тавра	Рисунки тавра
Латунне 10 мм × 4 мм	15	
Сталеве ударне 6 мм	16	
Каучукове 10 мм × 4 мм	17	
Сталева річна плашка 6,4 мм × 4,8 мм	18	
Паперове тавро-етикетка самоклейне (червоного кольору)	19	

УДК.62-777:389.14:006.354

17.020

T80

Ключові слова: повірочні тавра, калібрувальні тавра, тавра-гасники, засоби вимірювальної техніки.

17. МЕТРОЛОГІЯ ТА ВИМІРЮВАННЯ. ФІЗИЧНІ ЯВИЩА

17.020

ЗМІНА № 1 ДСТУ 3968–2000 Метрологія. Тавра повірочні та калібрувальні. Правила виготовлення, застосування і зберігання

Затверджено та надано чинності наказом Держстандарту України
від 30.04.2002 № 268

Чинна від 2002–08–01

Пункт 2.10. Слово «трикутну» замінити на «восьмикутну».

Пункт 3.2 викласти в новій редакції:

«3.2 Розробляє конструкторську документацію та виготовляє повірочні та калібрувальні тавра

ХДНДІМ (далі — виробник)».

Пункт 3.3 вилучити.

Пункт 6.2, перший абзац. Вилучити друге речення: «До складу комісії включають представника ХДНДІМ.»

(Продовження див. с. 23)

Додаток Б, таблиця Б.1:

- назву підзаголовків «Рисунки тавр» замінити на «Рисунок тавра»;
- у графі «Для калібрувальних лабораторій», підзаголовок «Рисунок тавра» для шифрів тавр від 1К до 10К викласти в новій редакції:

Таблиця Б.1

Шифр тавра	Рисунок тавра
1к	
2к	
3к	
4к	
5к	

Продовження таблиці Б.1

Шифр тавра	Рисунок тавра
6к	
7к	
8к	
9к	
10к	

— таблицю доповнити приміткою:

«Примітка. У таврах для метрологічних служб допускається змінювати взаємне розташування елементів тавра.»

Додаток В. Назву графі «Рисунки тавр» замінити на «Рисунок тавра».

ДСТУ 3968–2000

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ УКРАИНЫ

Метрология

КЛЕЙМА ПОВЕРИТЕЛЬНЫЕ И КАЛИБРОВОЧНЫЕ

Правила изготовления,
применения и хранения

Издание официальное

Киев
ГОССТАНДАРТ УКРАИНЫ
2000

ПРЕДИСЛОВИЕ

- 1 РАЗРАБОТАН И ВНЕСЕН Харьковским государственным научно-исследовательским институтом метрологии (ХГНИИМ) Государственного комитета стандартизации, метрологии и сертификации Украины
- 2 УТВЕРЖДЕН И ВВЕДЕН В ДЕЙСТВИЕ приказом Государственного комитета стандартизации, метрологии и сертификации Украины от 2 июня 2000 г. № 345
- 3 ВЗАМЕН КНД 50-032–94
- 4 РАЗРАБОТЧИКИ: **А. Батраков, Л. Коваленко**

Настоящий стандарт не может быть полностью или частично воспроизведен, тиражирован и распространен в качестве официального издания без разрешения Госстандарта Украины

СОДЕРЖАНИЕ

	с.
1 Область применения	1
2 Общие положения	1
3 Разработка и изготовление поверительных и калибровочных клейм	3
4 Обеспечение поверительными и калибровочными клеймами	3
5 Хранение, учет и применение поверительных и калибровочных клейм	4
6 Гашение поверительных и калибровочных клейм	4
Приложение А Перечень шифров метрологических центров и территориальных органов ..	6
Приложение Б Рисунки поверительных и калибровочных клейм Украины	8
Приложение В Рисунки клейм-гасителей	11

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ УКРАИНЫ

МЕТРОЛОГИЯ

КЛЕЙМА ПОВЕРИТЕЛЬНЫЕ И КАЛИБРОВОЧНЫЕ

Правила изготовления, применения и хранения

МЕТРОЛОГІЯ

ТАВРА ПОВІРОЧНІ ТА КАЛІБРУВАЛЬНІ

Правила виготовлення, застосування і зберігання

METROLOGY

VERIFICATION AND CALIBRATION MARKS

The rules of making, using and storing

Дата введения 2001–01–01

1 ОБЛАСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ

1.1 Настоящий стандарт устанавливает правила изготовления, применения, хранения и гашения поверительных и калибровочных клейм.

1.2 Требования настоящего стандарта являются обязательными для:

- государственных научных метрологических центров (далее — метрологических центров) и территориальных органов Госстандарта Украины (далее — территориальные органы);
- метрологических служб центральных органов исполнительной власти, предприятий и организаций, аккредитованных на право проведения поверки средств измерительной техники (далее — метрологические службы);
- калибровочных лабораторий метрологических служб или других организационных структур предприятий и организаций, аккредитованных на право проведения калибровки средств измерительной техники (далее — СИТ) для других предприятий, организаций и граждан-субъектов предпринимательской деятельности (далее — калибровочные лаборатории).

1.3 Правила изготовления, применения, хранения и гашения поверительных и калибровочных клейм в Вооруженных Силах и других военных формированиях определяет Министерство обороны Украины.

2 ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

2.1 Поверительные клейма удостоверяют положительные результаты поверки СИТ.

Калибровочные клейма удостоверяют положительные результаты калибровки СИТ.

Клейма-гасители удостоверяют, что действие поверительного или калибровочного клейма прекращено.

2.2 Оттиски поверительных и калибровочных клейм наносят на СИТ, эксплуатационные документы (паспорта, свидетельства) согласно документам на методику поверки или калибровки.

2.3 Поверительные клейма имеют право применять лишь ученые хранители государственных и вторичных эталонов метрологических центров (далее — ученые хранители), государственные поверители территориальных органов (далее — государственные поверители) и поверители метрологических служб (далее — поверители).

За каждым лицом, которое имеет право использовать поверительные клейма, закрепляют персональное поверительное клеймо, имеющее индивидуальный знак поверителя.

2.4 Поверительные клейма должны иметь:

- круглую форму — для ученых хранителей и государственных поверителей (Приложение Б; 1—10);
- треугольную форму — для поверителей (Приложение Б; 1А—10А).

2.5 Поверительные и калибровочные клейма в зависимости от использованных для их изготовления материалов делятся на:

- металлические (Приложение Б; 1, 2, 5—10; 1А, 2А, 5А—10А; 1К, 2К, 5К—10К);
- каучуковые (Приложение Б; 3, 4; 3А, 4А; 3К, 4К);
- бумажные самоклеющиеся клейма-этикетки (далее — клейма-этикетки) (Приложение Б; 11—14; 11А—14А; 11К—14К).

2.6 Поверительные клейма должны содержать:

- основной элемент малого герба Украины — тризуб;
- две последние цифры года применения клейма — для металлических и каучуковых клейм;
- год применения клейма — для клейм-этикеток;
- шифр организации или предприятия, которые осуществляют поверку;
- индивидуальный знак поверителя (при необходимости).

2.7 Клеймо-этикетку следует изготавливать из бумаги с липким слоем, который не дает возможности снимать клеймо-этикетку и повторно наносить его без повреждения:

- синего цвета — для ученых хранителей и государственных поверителей (Приложение Б; 11—14);
- зеленого цвета — для поверителей (Приложение Б; 11А—14А);
- желтого цвета — для работников калибровочной лаборатории (Приложение Б; 11К—14К).

2.8 Калибровочные клейма имеют право применять только работники калибровочной лаборатории, которым предоставлено право проведения калибровки (далее — работники калибровочной лаборатории).

За каждым работником калибровочной лаборатории закрепляют персональное калибровочное клеймо с индивидуальным знаком работника калибровочной лаборатории.

2.9 Калибровочное клеймо калибровочной лаборатории должно содержать:

- знак калибровки — «К»;
- шифр калибровочной лаборатории;
- две последние цифры года применения клейма — для металлических и каучуковых клейм;
- год применения клейма — для клейм-этикеток;
- индивидуальный знак сотрудника калибровочной лаборатории (при необходимости).

2.10 Калибровочные клейма для работников калибровочной лаборатории должны иметь треугольную форму (Приложение Б; 1К—10К).

2.11 При необходимости в поле поверительного или калибровочного клейма может быть нанесена дополнительная информация (Приложение Б; 4, 5, 10, 12, 14; 4А, 5А, 10А, 12А, 14А; 4К, 5К, 10К, 12К, 14К).

2.12 Поверительные и калибровочные клейма, предназначенные для закрытия доступа к узлам регулирования СИТ, могут не иметь индивидуального знака поверителя (работника калибровочной лаборатории). В этом случае на СИТ или на эксплуатационные документы дополнительно наносят оттиск клейма, который имеет индивидуальный знак поверителя (работника калибровочной лаборатории).

2.13 Поверительные и калибровочные клейма должны отвечать требованиям технических условий на определенный вид клейма.

2.14 Организационно-методическое руководство изготовлением и применением поверительных и калибровочных клейм осуществляет Харьковский государственный научно-исследовательский институт метрологии (ХГНИИМ).

2.15 Шифр метрологическим службам и калибровочным лабораториям присваивается во время их аккредитации.

Для шифров метрологических служб и калибровочных лабораторий используют буквы украинского алфавита.

Перечень шифров метрологических центров и территориальных органов приведен в приложении А.

3 РАЗРАБОТКА И ИЗГОТОВЛЕНИЕ ПОВЕРИТЕЛЬНЫХ И КАЛИБРОВОЧНЫХ КЛЕЙМ

3.1 Рисунки поверительных и калибровочных клейм приведены в приложении Б, рисунки клейм-гасителей приведены в приложении В.

3.2 Конструкторскую документацию на поверительные и калибровочные клейма разрабатывает ХГНИИМ.

3.3. Поверительные и калибровочные клейма изготавливает Харьковский опытно-экспериментальный завод «Эталон» (далее — производитель) согласно с представленными заказами.

3.4 За своевременное и качественное изготовление поверительных и калибровочных клейм отвечает производитель.

3.5 Калибровочные лаборатории, которые проводят калибровку для собственных нужд предприятий и организаций, самостоятельно разрабатывают и изготавливают калибровочные клейма.

4 ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПОВЕРИТЕЛЬНЫМИ И КАЛИБРОВОЧНЫМИ КЛЕЙМАМИ

4.1 Метрологические центры, территориальные органы, метрологические службы и калибровочные лаборатории должны направить заказ производителю на изготовление соответствующих клейм не позднее чем за 6 месяцев до их внедрения.

4.2 Метрологические службы, которые прошли первичную аккредитацию на право проведения поверки, и калибровочные лаборатории, которые прошли первичную аккредитацию на право проведения калибровки, направляют заказ на изготовление поверительных и калибровочных клейм не позднее чем за месяц до внедрения клейм.

Примечание — При подаче заявки в соответствии с 4.1; 4.2 необходимо согласовать их с соответствующими территориальными органами Госстандарта Украины.

4.3 Производитель обеспечивает изготовление и отправление клейм заказчикам согласно заказам:

- по 4.1 — за месяц до внедрения клейм;
- по 4.2 — за неделю до внедрения клейм.

4.4 Изготовление клейм осуществляют на основании заключенных между заказчиком и производителем договоров.

5 ХРАНЕНИЕ, УЧЕТ И ПРИМЕНЕНИЕ ПОВЕРИТЕЛЬНЫХ И КАЛИБРОВОЧНЫХ КЛЕЙМ

5.1 Хранение, учет и выдачу поверительных клейм в метрологических центрах, территориальных органах и метрологических службах и калибровочных клейм в калибровочных лабораториях поручают ответственному лицу, которое назначает руководитель соответствующего метрологического центра, территориального органа, метрологической службы или калибровочной лаборатории.

5.2 Контроль состояния хранения и применения поверительных и калибровочных клейм выполняют с помощью таких методов:

- оставляют контрольный образец клейм-этикеток;
- со стальных клейм снимают по одному оттиску клейма на алюминиевую пластинку;
- с латунных клейм снимают по одному оттиску клейма на плотную бумагу;
- с плашек снимают по одному оттиску клейм на пломбы, для которых они предназначены;
- с каучуковых клейм снимают по одному оттиску клейма на плотную бумагу.

Оттиски и контрольные образцы клейм-этикеток следует хранить на протяжении срока действия клейм.

Метрологические службы и калибровочные лаборатории должны представлять оттиски клейм и контрольные образцы клейм-этикеток в соответствующий территориальный орган.

5.3 Ученый хранитель, государственный поверитель, поверитель и работник калибровочной лаборатории отвечают за хранение и пригодность к работе клейм, за четкость оттисков, которые наносятся на СИТ. Персональные поверительные и калибровочные клейма, которые имеют индивидуальный знак поверителя (работника калибровочной лаборатории), нельзя передавать другим лицам.

5.4 За хранение и правильность применения поверительных клейм отвечают руководители метрологических центров, территориальных органов и метрологических служб, а калибровочных клейм — руководители калибровочных лабораторий.

В случае нарушения требований обращения с клеймами руководителей привлекают к ответственности согласно с действующим законодательством.

5.5 В метрологических центрах, территориальных органах, метрологических службах и калибровочных лабораториях должна действовать система проверки правильности хранения, выдачи и учета клейм.

6 ГАШЕНИЕ ПОВЕРИТЕЛЬНЫХ И КАЛИБРОВОЧНЫХ КЛЕЙМ

6.1 Гашение поверительных и калибровочных клейм (уничтожение рисунка), срок действия которых закончился, осуществляет в централизованном порядке производитель по истечении года их применения.

Пользователи поверительных и калибровочных клейм должны возвратить клейма, кроме клейм-этикеток, производителю для гашения до 1 февраля следующего года.

Клейма в форме ежеквартальных плашек, стальные круглые диаметром 1,0 мм (тризуб), а также клейма-гасители следует гасить после их износа или повреждения.

6.2 Производитель приказом руководителя назначает комиссию по гашению поверительных и калибровочных клейм. В состав комиссии включают представителя ХГНИИМ.

По результатам гашения составляют акт в произвольной форме.

6.3 Комиссия, назначенная руководителем соответствующего метрологического центра, территориального органа, метрологической службы или калибровочной лаборатории, проводит уничтожение клейм-этикеток, мелко их разрезая.

По результатам уничтожения составляют акт в произвольной форме.

ПРИЛОЖЕНИЕ А
(обязательное)

**ПЕРЕЧЕНЬ ШИФРОВ
МЕТРОЛОГИЧЕСКИХ ЦЕНТРОВ И ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОРГАНОВ**

Таблица А.1

Наименование метрологического центра, территориального органа	Шифр метрологического центра и территориального органа
1 Харьковский государственный научно-исследовательский институт метрологии	М
2 Государственный научно-исследовательский институт «Система»	С
3 Белоцерковский ГЦСМС	СН
4 Винницкий ГЦСМС	ПУ
5 Волынский ГЦСМС	ПХ
6 Горловский ГЦСМС	ПЯ
7 Днепропетровский ГЦСМС	ПЧ
8 Донецкий ГЦСМС	ПЮ
9 Дрогобычский ГЦСМС	РМ
10 Житомирский ГЦСМС	РБ
11 Закарпатский ГЦСМС	РВ
12 Запорожский ГЦСМС	РГ
13 Ивано-Франковский ГЦСМС	РД
14 Кировоградский ГЦСМС	РК
15 Краматорский ГЦСМС	РА
16 Кременчугский ГЦСМС	РС
17 Криворожский ГЦСМС	ПЕ
18 Крымский ГЦСМС	РЕ
19 Луганский ГЦСМС	РЬ
20 Львовский ГЦСМС	РЛ
21 Мариупольский ГЦСМС	ПЬ
22 Мелитопольский ГЦСМС	СВ
23 Николаевский ГЦСМС	РН
24 Одесский ГЦСМС	РО
25 Полтавский ГЦСМС	РП

Окончание таблицы А.1

Наименование метрологического центра, территориального органа	Шифр метрологического центра и территориального органа
26 Ровенский ГЦСМС	РТ
27 Севастопольский ГЦСМС	РИ
28 Сумской ГЦСМС	РУ
29 Тернопольский ГЦСМС	РХ
30 Украинский ЦСМ	ПТ
31 Харьковский ГЦСМС	Х
32 Херсонский ГЦСМС	РЧ
33 Хмельницкий ГЦСМС	РШ
34 Червоноградский ГЦСМС	ТЛ
35 Черкасский ГЦСМС	РЯ
36 Черниговский ГЦСМС	РЕ
37 Черновицкий ГЦСМС	РЮ

ПРИЛОЖЕНИЕ Б
(обязательное)

РИСУНКИ ПОВЕРИТЕЛЬНЫХ И КАЛИБРОВОЧНЫХ КЛЕЙМ УКРАИНЫ

Таблица Б.1

Вид клейма	Для метрологических центров и территориальных органов		Для метрологических служб		Для калибровочных лабораторий	
	Шифр клейма	Рисунки клейма	Шифр клейма	Рисунки клейма	Шифр клейма	Рисунки клейма
Латунное 15 мм	1		1А		1К	
Латунный трафарет 30 мм *	2		2А		2К	
Каучуко- вое 6 мм	3		3А		3К	
Каучуко- вое кварталь- ное (инди- видуаль- ное) 18 мм	4		4А		4К	
Стальное кварталь- ное 8 мм	5		5А		5К	
* Клеймо изготавливается на латунной пластине						

Продолжение таблицы Б.1

Вид клейма	Для метрологических центров и территориальных органов		Для метрологических служб		Для калибровочных лабораторий	
	Шифр клейма	Рисунки клейма	Шифр клейма	Рисунки клейма	Шифр клейма	Рисунки клейма
Стальное (индивидуальное) 6 мм	6		6А		6К	
Стальное 3,5 мм	7		7А		7К	
Стальное (тризуб) 1 мм	8		8А		8К	
Стальная годовая плашка (индивидуальная) 8 мм	9		9А		9К	
Стальная квартальная плашка 8 мм	10		10А		10К	

Окончание таблицы Б.1

Вид клейма	Для метрологических центров и территориальных органов		Для метрологических служб		Для калибровочных лабораторий	
	Шифр клейма	Рисунки клейма ¹⁾	Шифр клейма	Рисунки клейма ²⁾	Шифр клейма	Рисунки клейма ³⁾
Бумажное клеймо- этикетка самоклею- щееся	11		11A		11K	
Бумажное клеймо- этикетка самоклею- щееся (кварталь- ное) инди- видуальное	12		12A		12K	
Бумажное клеймо- этикетка самоклею- щееся индивиду- альное	13		13A		13K	
Бумажное клеймо- этикетка самоклею- щееся (кварталь- ное)	14		14A		14K	
¹⁾ — синий цвет клейма-этикетки ²⁾ — зеленый цвет клейма-этикетки ³⁾ — желтый цвет клейма-этикетки						

ПРИЛОЖЕНИЕ В
(обязательное)

РИСУНКИ КЛЕЙМ-ГАСИТЕЛЕЙ

Таблица В.1

Вид клейма-гасителя	Шифр клейма	Рисунки клейма
Латунное 10 мм × 4 мм	15	
Стальное ударное 6 мм	16	
Каучуковое 10 мм × 4 мм	17	
Стальная годовая плашка 6,4 мм × 4,8 мм	18	
Бумажное клеймо-этикетка самоклеющееся (красного цвета)	19	

Ключевые слова: поверительные клейма, калибровочные клейма, клейма-гасители, средства измерительной техники.

17.020

ИЗМЕНЕНИЕ № 1 ДСТУ 3968–2000 Метрология. Клейма поверительные и калибровочные.
Правила изготовления, применения и хранения

Утверждено и введено в действие приказом Госстандарта Украины
от 30.04.2002 № 268

Дата введения 2002–08–01

Пункт 2.10. Слово «треугольную» заменить на «восьмиугольную».

Пункт 3.2 изложить в новой редакции:

«3.2 Разрабатывает конструкторскую документацию и изготавливает поверительные и калибровочные клейма ХГНИИМ (далее — изготовитель)».

Пункт 3.3 аннулировать.

Пункт 6.2, первый абзац. Исключить второе предложение: «В состав комиссии включают представителя ХГНИИМ.»

(Продолжение см. с. 26)

25

Редактор **І. Ликова**
Технічний редактор **Т. Новікова**
Коректор **Г. Ніколаєва**
Комп'ютерна верстка **Ж. Салганік**

Підписано до друку 09.08.2000. Формат 60 × 84 1/8.
Ум. друк. арк. 3,72. Зам. **2265** Ціна договірна.

Відділ поліграфії науково-технічних видань УкрНДІСІ
03150, Київ-150, вул. Горького, 174

Приложение Б, таблица Б.1:

- название подзаголовков «Рисунки клейм» заменить на «Рисунок клейма»;
- в графе «Для калибровочных лабораторий», подзаголовок «Рисунок клейма» для шифров клейм от 1К до 10К изложить в новой редакции:

Таблица Б.1

Шифр клейма	Рисунок клейма
1к	
2к	
3к	
4к	
5к	

Продолжение таблицы Б.1

Шифр клейма	Рисунок клейма
6к	
7к	
8к	
9к	
10к	

— таблицу дополнить примечанием:

«Примечание. В клеймах для метрологических служб допускается изменять взаимное расположение элементов клейма.»

Приложение В. Название графы «Рисунки клейм» заменить на «Рисунок клейма».

(ИПС № 5–2002)

Документ виготовлено Науково-технічним центром
стандартизації, інформаційного забезпечення
та підтвердження відповідності
(центр №20)
ДП "УКРМЕТРТЕСТСТАНДАРТ"

ЯКИЙ Є ОФІЦІЙНИМ АГЕНТОМ
З ВИГОТОВЛЕННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ
ОФІЦІЙНИХ КОПІЙ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ,
ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЯКІ ВІД ІМЕНІ ДЕРЖАВИ ЗДІЙСНЮЄ
ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ УКРАЇНИ
ЗГІДНО АГЕНТСЬКОЇ УГОДИ №003 ТА
ДОДАТКОВОЇ УГОДИ №2/003
ВІД 01.12.2003 р.
УКЛАДЕНИХ З ГЕНЕРАЛЬНИМ АГЕНТОМ - ДП "УКРНДНЦ"

03115, м.Київ-115,
вул. Краснова, 7/1
Ел.пошта: csm@csm.kiev.ua
Web-сторінка: www.csm.kiev.ua
т./ф. 452-67-35, 452-06-84

Сторінка 1

Сторінок 6

Метрологія.**Тавра повірочні та калібрувальні.
Правила виготовлення, застосування і зберігання**

1 РОЗРОБЛЕНО: Національний науковий центр «Інститут метрології» (ННЦ «Інститут метрології, м. Харків») Держспоживстандарту України, Український державний центр стандартизації та сертифікації «Украгостандартсертифікація» (ДЦ «Украгостандартсертифікація», м. Київ) Мінагрополітики України

2 ПРИЙНЯТО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ: наказ Держспоживстандарту України від 10 жовтня 2007 р. № 255

Чинна від 2008–01–01

Пункт 1.2. Вимоги цього стандарту є обов'язковими для:

«— Національного наукового метрологічного центру, державних наукових метрологічних центрів (далі — метрологічні центри) та територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері метрології (далі — територіальні органи);

— повірочних лабораторій підприємств та організацій, уповноважених у державній метрологічній системі на проведення повірки засобів вимірювальної техніки (далі — повірочні лабораторії);

— калібрувальних лабораторій підприємств та організацій, акредитованих відповідно до законодавства України або атестованих у державній метрологічній системі на проведення калібрування засобів вимірювальної техніки (далі — ЗВТ) для інших підприємств, організацій та фізичних осіб (далі — калібрувальні лабораторії).»

Долучити пункт 1.4

«1.4 Правила виготовлення, застосування, зберігання та гасіння калібрувальних тавр, які застосовують калібрувальні лабораторії підприємств та організацій для проведення калібрування ЗВТ для власних потреб, встановлюють самі підприємства чи організації.

Форми калібрувальних тавр цих калібрувальних лабораторій повинні відрізнятися від форм, наведених у додатку Б.»

Пункт 2.3. Перший абзац викласти в новій редакції:

«Повірочні тавра мають право застосовувати лише вчені зберігачі державних первинних, державних, а також первинних, які є власністю підприємств і організацій, та вторинних еталонів, державні повірники територіальних органів (далі — державні повірники) та повірники повірочних лабораторій (далі — повірники).»

Пункт 2.7. Доповнити абзацом:

«Інформаційні елементи тавр-етикеток можуть містити елементи голографічного захисту».

Пункт 2.8. Другий абзац викласти у новій редакції:

«За працівником калібрувальної лабораторії може бути закріплено персональне калібрувальне тавро з його індивідуальним знаком.»

Пункт 2.14. Слова:

«Харківський державний науково-дослідний інститут метрології (ХДНДІМ)» замінити на «Національний науковий центр «Інститут метрології» (ННЦ «Інститут метрології»)»

Пункт 2.15. Викласти в новій редакції:

«2.15 Шифр повірочним лабораторіям надають під час їх первинного уповноважування, шифр калібрувальним лабораторіям надають під час їх первинної акредитації або атестації.

Для шифрів повірочних та калібрувальних лабораторій використовують літери української абетки. Перелік шифрів метрологічних центрів та територіальних органів наведено в додатку А.»

Пункт 3.2. Слова:

^{*)} Зміну розроблено лише українською мовою.

«ХДНДІМ» замінити на «ННЦ «Інститут метрології»

Пункт 3.5. вилучити

Пункт 4.1. Слова:

«Метрологічні служби» замінити на «повірочні»

Пункт 4.2 викласти в новій редакції:

«4.2 Повірочні лабораторії, що пройшли первинне уповноваження на проведення повірки, та калібрувальні лабораторії, що пройшли первинну акредитацію або атестацію на проведення калібрування, подають заявку на виготовлення повірочних чи калібрувальних тавр не пізніше ніж за місяць до впровадження тавр. В заявці має бути зазначено номер атестата акредитації, свідоцтва про уповноваження або атестацію та затверджений шифр тавра. До заявки треба додавати копію свідоцтва про уповноваження (атестацію) або копію атестата акредитації.

Примітку до пункту 4.2 вилучити.

Пункт 5.1. Слова:

«метрологічних службах» замінити на «повірочних лабораторіях», «метрологічної служби» на «повірочної»

Пункт 5.2. Слова:

«Метрологічні служби» замінити на «Повірочні.»

Пункт 5.4. Слова:

«метрологічних служб» замінити на «повірочних лабораторій.»

Долучити абзац:

«Державні повірники, повірники та фахівці калібрувальних лабораторій несуть персональну відповідальність за правильність застосованих тавр при оформленні ними результатів повірки і калібрування.»

Пункт 5.5. Слова:

«метрологічних службах» замінити на «повірочних».

Пункт 6.1. Другий абзац. Після слів «для гасіння» додати слова «та утилізації».

Пункт 6.3. Слова:

«метрологічної служби» замінити на «повірочної» та доповнити другий абзац:

«..., один примірник акту надсилають виробнику».

Додаток А. Таблицю А.1 викласти в новій редакції:

Таблиця А.1

Назва метрологічного центру і територіального органу	Шифр метрологічного центру і територіального органу
1 Національний науковий центр «Інститут метрології»	М
2 ДП «Науково-дослідний інститут «Система»	С
3 ДП «Київоблстандартметрологія»	СН
4 ДП «Буковинастандартметрологія»	РЮ
5 ДП «Вінницястандартметрологія»	ПУ
6 ДП «Волиньстандартметрологія»	ПХ
7 ДП «Дніпростандартметрологія»	ПЧ
8 ДП «Донецькстандартметрологія»	ПЮ
9 ДП «Житомирстандартметрологія»	РБ
10 ДП «Закарпаттястандартметрологія»	РВ
11 ДП «Запорізький РДЦСМС»	РГ
12 ДП «Івано-Франківськстандартметрологія»	РД
13 ДП «Кіровоградстандартметрологія»	РК
14 ДП «Кривбасстандартметрологія»	ПЄ
15 ДП «Кримстандартметрологія»	РЕ
16 ДП «Луганськстандартметрологія»	РЬ
17 Львівський РДЦСМС	РЛ
18 ДП «Миколаївстандартметрологія»	РН
19 ДП «Одесастандартметрологія»	РО
20 ДП «Полтавастандартметрологія»	РП

Кінець таблиці А.1

Назва метрологічного центру і територіального органу	Шифр метрологічного центру і територіального органу
21 ДП «Рівнестандартметрологія»	РТ
22 ДП «Севастопольстандартметрологія»	РІ
23 ДП «Сумистандартметрологія»	РУ
24 ДП «Тернопільстандартметрологія»	РХ
25 ДП «Укрметрестстандарт»	ПТ
26 ДП «Харківстандартметрологія»	Х
27 ДП «Херсонстандартметрологія»	РЧ
28 ДП «Хмельницькстандартметрологія»	РШ
29 ДП «Черкасистандартметрологія»	РЯ
30 ДП «Чернігівстандартметрологія»	РЕ

Додаток Б (стор. 7 і 8). Таблицю Б.1 викласти в новій редакції:

Таблиця Б.1

Вид тавра	Для метрологічних центрів і територіальних органів		Для повірочних лабораторій		Для калібрувальних лабораторій	
	Шифр тавра	Рисунок тавра	Шифр тавра	Рисунок тавра	Шифр тавра	Рисунок тавра
Латунне 15 мм	1		1А		1К	
Латунний трафарет 30 мм*	2		2А		2К	
Каучукове 6 мм	3		3А		3К	
Каучукове квартальне (індиві- дуальне) 18 мм	4		4А		4К	
Сталеве квартальне 8 мм	5		5А		5К	

* Тавро виготовляють на латунній пластині.

Сторінка 3

Кінець таблиці Б.1

Вид тавра	Для метрологічних центрів і територіальних органів		Для повірочних лабораторій		Для калібрувальних лабораторій	
	Шифр тавра	Рисунок тавра	Шифр тавра	Рисунок тавра	Шифр тавра	Рисунок тавра
Сталеве (індивіду- альне) 6 мм	6		6A		6K	
Сталеве 3,5 мм	7		7A		7K	
Сталеве (тризуб) 1мм	8		8A		8K	
Сталева річна плашка (індиві- дуальна) 8 мм	9		9A		9K	
Сталева квартальна плашка 8 мм	10		10A		10K	

Закінчення таблиці Б.1 (стор. 9)

— у заголовку таблиці слова «для метрологічних служб» замінити на «для повірочних лабораторій»;

— **Примітка.** Слова «метрологічних служб» замінити на «повірочних лабораторій»;— виноску³⁾ Доповнити словами: «..., написи чорним кольором».

(ІПС № 10–2007)